

Miljø- og Fødevareministeriet
Fødevarestyrelsen

Vejledning til velfærdskontrol i besætninger med slagtekalkuner

Revideret maj 2016

Kolofon

Vejledning til velfærdskontrol i besætninger med slagtekalkuner

© Miljø- og Fødevareministeriet

Fødevarestyrelsen
Stationsparken 31-33
2600 Glostrup
Tlf.: +45 7227 6900
Fax: +45 7227 6501
E-mail: fvst@fvst.dk
Websted: <http://www.foedevarestyrelsen.dk>

ISBN 978-87-7120-087-4

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	2
2. Formål	2
3. Retsgrundlag	2
3.1. Overtrædelsers karakter (alvorsgrad)	2
4. Almindelige bestemmelser	3
4.1. Forberedelse af kontrolbesøget	3
4.2. Kontrolbesøget	3
4.3. Adgang til besætningen	4
5. Generelt om produktionen	5
6. Fortolkning af love og bekendtgørelser samt bemærkninger hertil	5
6.1. Arealkrav	5
6.2. Fodring og vanding	6
6.3. Strøelse	6
6.4. Mekanisk udstyr	6
6.5. Krav om alarmer	6
6.6. Lysprogrammer	6
6.7. Håndtering/pasning	7
6.8. Tilsyn	7
6.9. Vurdering og behandling af syge og tilskadekomne dyr	7
6.10. Aflivning	8
6.11. Registrering	8
7. Orienterende baggrundsinformation	8
7.1. Forebyggende foranstaltninger mod aviær influenza	8
7.2. Overvågning for aviær influenza	8
7.3. Salmonellakontrol	9
7.4. Vaccination mod Newcastle Disease	9

1. Indledning

Denne vejledning er skrevet til Fødevarestyrelsens tilsynsførende (dyrlæger og teknikere), der udfører kontrol med dyrevelfærd. Hvis kontrollen udføres af en af Fødevarestyrelsens ansatte, som ikke er dyrlæge, og denne konstaterer overtrædelser af veterinærfaglig karakter, der vurderes at nødvendiggøre påbud, forbud eller politianmeldelse, skal en dyrlæge konsulteres. Det beror på en konkret vurdering, om konsultationen med dyrlægen kan ske telefonisk, evt. suppleret med billed- eller videodokumentation eller om dyrlægen skal møde fysisk op på stedet.

2. Formål

Formålet med kontrollen er at kontrollere velfærden i besætninger med slagtekalkuner, herunder at sikre at slagtekalkuner passes, tilses, huses, fodres og vandes velfærdsmæssigt forsvarligt, og at retsgrundlaget på området overholdes.

3. Retsgrundlag

- Dyreværnsloven¹
- Bekendtgørelse af lov om hold af slagtekalkuner²
- Bekendtgørelse om hold af slagtekalkuner³
- Bekendtgørelse om mindstekrav til beskyttelse af landbrugsdyr⁴
- Bekendtgørelse om slagtning og aflivning af dyr⁵
- Aflivningsforordningen⁶

Reglerne kan findes på Fødevarestyrelsens hjemmeside www.fvst.dk samt på Retsinformation www.retsinfo.dk

Der henvises tillige til: [Fødevarestyrelsens generelle kontrolvejledning](#) (herefter benævnt Kontrolvejledningen).

3.1. Overtrædelsers karakter (alvorsgrad)

I vurderingen af alvoren af overtrædelser af dyreværnsmæssige bestemmelser sondres der jf. §§ 28 og 29 i dyreværnsloven, jf. § 1, imellem følgende:

- **Væsentlig ulempe** er forhold, der ikke kan betegnes som uforsvarlige, men som er til ulempe for dyrenes velfærd.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 1050 af 12. september 2015,

² Lovbekendtgørelse nr. 476 af 15. maj 2014

³ Bekendtgørelse nr. 658 af 11. juni 2011

⁴ Bekendtgørelse nr. 707 af 18. juli 2000

⁵ Bekendtgørelse nr. 135 af 14. februar 2014

⁶ Rådets forordning (EF) nr. 1099/2009 af 24. september 2009

-
- **Uforsvarlig behandling** af dyr.
 - **Grovere uforsvarlig behandling** af dyr.
 - **Mishandling** er endnu alvorligere end ”grovere uforsvarlig behandling”.

Bemærk, at hvis der konstateres syge eller tilskadekomne dyr, der afstedkommer et påbud eller en politianmeldelse, skal antallet af dyr, der indgår, angives i påbuddet eller politianmeldelsen.

4. Almindelige bestemmelser

Vejledningen er en beskrivelse af, hvordan kontrollen med dyrevelfærd i besætninger med slagtekalkuner skal gennemføres, men indeholder ikke en udtømmende beskrivelse af reglerne på området. Før kontrollen påbegyndes, er det derfor nødvendigt nøje at gennemgå regelgrundlaget.

Ved tilrettelæggelsen af kontrol i en besætning skal kontrolløren være opmærksom på, om besætningen er udtaget til anden kontrol. Hvis dette er tilfældet, skal der så vidt muligt gennemføres kontrol af alle regelsæt eller ordninger ved ét og samme kontrolbesøg.

4.1. Forberedelse af kontrolbesøget

Besøget forberedes med opslag i relevante databaser for information om besætningens status og information om tidligere besøg og/eller sanktioner fra tidligere besøg eller fra slagterier i forhold til dyr fra besætningen. Her kan med fordel benyttes [tilsynsforberedelsen](#) vedr. antal dyr og deres sundhedsstatus. Samt [besøgsforberedelsen](#) vedr. tidligere sanktioner.

Opmærksomheden henledes på, at enkelte besætninger kan være ophørt eller have fået ny ejer siden udpegningen.

Såfremt der besøges flere fjerkræbesætninger på samme dag, skal rækkefølgen af besøgene nøje overvejes af hensyn til forebyggelse af smittespredning (avlssdyr før slagtedy, unge dyr før ældre dyr osv.)

4.2. Kontrolbesøget

Besøget foretages som udgangspunkt uanmeldt. Oftest vil der være personale tilstede, så kontrolbesøget kan gennemføres, også selv om den besætningsansvarlige ikke er til stede. Mere principielle spørgsmål til produktionen kan så stilles senere, evt. pr. telefon. Det vigtigste er, at kontrolbesøget bliver gennemgået på besøgsdagen, når en myndig person træffes på stedet.

Hvis der aflægges mere end to forgæves besøg, kan besøget varsles, men kontrollen skal i så fald gennemføres inden for 48 timer efter, at den er varslet.

Der skal medbringes følgende:

- Lovgivning (love og bekendtgørelser)
- Retssikkerhedsblanket (udleveres ved ankomst)
- Tjekliste
- Kontrolrapport
- Overtrækstøj og engangstøvleovertræk (i nogle besætninger benyttes besætningens eget tøj/fodtøj)

Alle staldafsnit besigtiges, men ikke i alle tilfælde ved kontrol af samtlige dyr. Der skal ske en helhedsvurdering af besætningen, dvs. rent praktisk går man gennem besætningen og udvælger stikprøvevis f.eks. de dyr, man vil kigge nærmere på. Er der forhold, der bør ses nærmere på, kan man udvide kontrollen til alle dyr. Udegående dyr skal også kontrolleres. Hvis der er flere flokke langt væk i en i øvrigt veldreven og uproblematisk besætning, er det ikke obligatorisk at se samtlige flokke. Staldforholdene skal inspiceres, også selvom dyrene evt. er ude.

Det er ikke nødvendigt at se alle dyr stående eller i bevægelse, men hvis dyr udviser afvigende adfærd, skal de tilses nøjere.

Besætningen gennemgås med tjeklisten som grundlag. Det er vigtigt, at alle konstaterede forhold dokumenteres, og at det af bemærkninger på kontrolrapporten nøje fremgår, hvad der er observeret, og hvilke staldafsnit etc. der er gennemgået under besøget. Ved brug af tjeklistens forside kan man danne sig et overblik over forholdene i besætningen, og kun i tilfælde, hvor der ses tegn på overtrædelser, går man i detaljen med de enkelte tjeklistepunkter.

Det er hensigtsmæssigt at danne sig et overblik over forholdene i besætningen, inden eventuelle fejl og mangler påpeges, for at opretholde en god dialog under kontrolbesøget. Med hensyn til sanktionering henvises til Kontrolvejledningen.

Optegnelser over døde dyr og medicinsk behandling kontrolleres typisk ved besøgets afslutning. Endvidere skal korrekt aflivning om muligt (og hvis det er relevant) kontrolleres i forbindelse med afslutning af besøget.

Kontrolbesøget dokumenteres i DIKO, kontrolrapport udskrives herfra, og besøget afsluttes med udlevering af kontrolrapporten til den ansvarlige for besætningen eller dennes repræsentant. Dokumentation af kontrollen skal ske efter gældende vejledning, herunder bilag 11 C i [Kontrolvejledningen](#) om dokumentation af kontrol på veterinærområdet. Det skal af dokumentationen fremgå, hvad der er observeret og gennemgået under besøget. Se endvidere [vejledning om registrering i DIKO](#) for udfyldelse af specifikke felter.

4.3. Adgang til besætningen

Ved ankomst til besætningen iklæder man sig overtrækstøj/støvleovertræk, inden man bevæger sig ind blandt dyrene. I stalde med indegående fjerkræ vil der ofte være et forrum delt i uren og ren zone, hvor den rene zone er tættest på dyrene. Man foretager håndvask og iklæder sig derefter besætningens tøj/fodtøj (eller medbragt overtrækstøj/støvleovertræk) inden adgang

til ren zone. Husk ikke at betræde riste mellem uren og ren zone med udendørs-fodtøj eller staldfodtøj.

Såfremt der i besætningen føres protokol over besøgende, indskrives kontrollanten sig heri.

5. Generelt om produktionen

De daggamle kalkunkyllinger (leveret fra Tyskland/Frankrig) indsættes i starthuse, hvor de går, til de er 5 uger gamle (ca. 1½ kg). Herefter flyttes de til opfedningsstalde, hvor høner og haner går adskilt (hønerne i den forreste del af huset og hanerne bagest) Hønerne sendes typisk til slagting i Tyskland, når de er ca. 16 uger gamle (ca. 11 kg) og hanerne når de er ca. 21 uger gamle (ca. 20 kg).

I nogle kalkunstalder anvendes der sygestier til skadede dyr.

Vær opmærksom på at slagteklare kalkunhaner kan være aggressive, så kryds evt. armene foran kroppen ved rundgang i stalden, så hænder holdes udenfor hakkeradius.

6. Fortolkning af love og bekendtgørelser samt bemærkninger hertil

I de følgende afsnit vil udvalgte emneområder og tilhørende regler, som erfaringsmæssigt giver fortolkningsproblemer, blive gennemgået. De beskrevne forhold og vurderingen heraf er ikke en udtømmende beskrivelse af forhold i besætninger med æglæggende høner, men eksempler på forhold og vurderinger. Vurderingen af de under et kontrolbesøg konstaterede forhold beror på en konkret faglig vurdering i hvert enkelt tilfælde. Det bemærkes, at der er tale om Fødevarestyrelsens fortolkninger, og at den endelige afgørelse henhører under domstolene.

6.1. Arealkrav

I henhold til lov om hold af slagtekalkuner skal den maksimale belægningsgrad beregnes for det enkelte hold, og samtidig skal den gennemsnitlige belægningsgrad beregnes.

For det enkelte hold kalkuner er den maksimale belægningsgrad 58 kg/m² for haner, og 52 kg/m² for høner. Der må altså på intet tidspunkt i opdrætsperioden ske en overskridelse af disse grænser.

Når man skal beregne den gennemsnitlige belægningsgrad, sker det ved at beregne gennemsnittet af belægningsgraden for det aktuelle hold og de to foregående hold. Kravet til gennemsnitlig belægningsgrad er 55 kg/m² for haner og 48 kg/m² for høner.

Hvis den maksimale belægningsgrad for det aktuelle hold (haner) er 58 kg/m², og hvis den for de to foregående hold var hhv. 54 kg/m² og 57 kg/m², er den gennemsnitlige belægningsgrad 56,3 kg/m². Selvom ingen af holdene har været over 58 kg/m², er kravet til en gennemsnitlig belægningsgrad på højst 55 kg/m² overskredet, og bestemmelsen overtrådt.

6.2. Fodring og vanding

Ad libitum-fodring er det almindelige. Der skal desuden være adgang til frisk vand på alle tidspunkter. Det er væsentligt, at der tildeles kråseflint indtil ugen før slagting.

6.3. Strøelse

I starthusene strøs der med spåner og i opfedningsstaldene med halm. Det er vigtigt, at strøelsen holdes tør for at undgå sår/blærer på bryst og fødder. Strøelsen skal derfor suppleres jævnlige (flere gange om ugen). Bemærk, at det er et krav, at strøelsen holdes tør og løs i overfladen i hele produktionsforløbet. Strøelsens kvalitet skal kontrolleres dagligt.

6.4. Mekanisk udstyr

I opfedningsstaldene er den øverste del af husenes vægge åbne i hele husets længde, og åbningens størrelse kan justeres ved hjælp af gardiner. Dagslængde styres ved hjælp af lysprogrammer, hvorved kalkunernes aktivitetsniveau, foderoptagelse og aggressionsniveau kan kontrolleres.

Endvidere forefindes der mekanisk fodring og vanding i opfedningsstaldene.

6.5. Krav om alarmer

Da der anvendes mekanisk ventilation i husene, er det vigtigt, at der er et egnet reservesystem samt et fungerende alarmsystem. For kalkuner er der desuden krav om, at der er et alarmsystem for de øvrige elektriske systemer, som har betydning for kalkunernes sundhed og velfærd.

Husk at alarmer skal afprøves!

6.6. Lysprogrammer

De første 4 dage efter udrugning holdes kyllingerne ved konstant lys, så de kan vænne sig til omgivelserne. Herefter er der krav om, at der skal anvendes lysprogrammer med sammenhængende mørkeperioder frem til 4 dage før indfangning med henblik på slagting/transport til slagting.

Der kræves følgende sammenhængende mørkeperioder efter de første 4 dages konstant lys:

- Fra 5 til 7 dage efter udrugning skal mørkeperioden øges til mindst 2 timer
- Fra 8 til 14 dage efter udrugning skal mørkeperioden øges til mindst 4 timer
- Fra 15 til 21 dage efter udrugning skal mørkeperioden øges til mindst 6 timer
- Fra 22 til 28 dage efter udrugning skal mørkeperioden øges til mindst 8 timer

-
- Fra 29 dage efter udrugning til 4 dage før indfangning skal mørkeperioden øges til mindst 8 timer.

6.7. Håndtering/pasning

I mange tilfælde passes kalkunerne af udenlandsk personale. Der er vigtigt, at personalet er blevet grundigt instrueret i pasning af kalkunerne, herunder vurdering af tilskadekomne kalkuner (se nedenfor)

6.8. Tilsyn

Alle kalkuner i besætningen skal tilses mindst 2 gange dagligt.

6.9. Vurdering og behandling af syge og tilskadekomne dyr

Ved rundgang i kalkunstalden danner kontrollanten sig et overblik over flokkens generelle sundhedstilstand. Der ses bl.a. på:

- Fjerdragt og hud (tilsmudsning, sår, hakninger, misfarvninger)
- Ben (hævede led, haltheder, besværet gang)
- Strøelse/afføring (diarré)
- Tegn på anmeldeligt smitsomme sygdomme (luftvejssymptomer, centralnervøse symptomer, øget dødelighed)

Der ses typisk problemer med haltheder/hævede led og hakninger/store sår.

Syge/svage/tilskadekomne dyr samler sig ofte langs vægge og bagest i staldene.

Hvis der er behov for en vurdering af, om dyret kan helbredes eller skal aflives på stedet, tilkaldes en dyrlæge fra kontrolenheden. Tilkald skal altid ske, hvis der kan være behov for et påbud eller en politianmeldelse.

Vurdering af tilskadekomne kalkuner⁷

En kalkun skal isoleres i sygehus når:

- *Den har sår, som skønnes at kunne hele (normalt < 1/3 af ryg/lår)*
- *Den har dårlige ben/gang*
- *Den er svækket af andre årsager, men ikke umiddelbart virker uhelbredelig*

En kalkun skal straks aflives når:

- *Den har friskt eller gammelt benbrud eller åbent vingebrud (synlig knogle)*
- *Den er beskadiget på begge øjne*

⁷ Fra en intern vejledning udarbejdet i 1998 af dyrlæge Birgid Haas, Per Svendsen, Henrik Kabel Jakobsen, kredsdyrlæge Else Enemark og overdyrlæge Birte Stengaard

-
- *Den ikke kan stå/gå mere eller har ekstremt hævede led*
 - *Den har store læsioner > 1/3 af overfladen*
 - *Desuden aflives utrivelige kalkuner uanset årsag*

Kontrol af sygehus:

- *Mindst 2 gange hver dag skal de isolerede kalkuner kontrolleres*
- *Hvis kalkunens tilstand forværres efter en dag eller ikke bliver bedre efter 2-3 dage, skal kalkunen aflives*
- *Raske kalkuner skal hurtigst muligt tilbage i stalden*

6.10. Aflivning

Aflivning af kalkunerne forgår normalt ved hårdt slag med jernstang mod kalkunens hoved eller ved afklemning med en tang mellem halshvirvlerne lige under hovedet.

6.11. Registrering

Dødeligheden blandt dyrene samt medicinsk behandling kan kontrolleres i besætningsjournalen, der typisk ligger tilgængelig i staldens forrum.

Læs mere om registrering i Kontrolvejledningen.

7. Orienterende baggrundsinformation

7.1. Forebyggende foranstaltninger mod aviær influenza

- Ved opdræt eller hold af gæs eller ænder skal sådanne dyr holdes fysisk adskilt fra andet fjerkræ og andre fugle i fangenskab.
- Fjerkræ og andre fugle i fangenskab skal fodres og vandes indendørs eller under fast tag, der sikrer, at vilde fugle ikke kommer i kontakt med foder og vand, som er tiltænkt det pågældende fjerkræ. Bestemmelsen gælder dog ikke fodring med frisk grønt.
- Fjerkræ og andre fugle i fangenskab må ikke vandes med vand fra overfladevandreservoirer, herunder opsamlet regnvand, som vilde fugle har adgang til.
- Udendørsbassiner m.v., som fjerkræ og andre fugle i fangenskab har adgang til, skal være afskærmet således, at større vilde fugle ikke kan få adgang til bassinet.

7.2. Overvågning for aviær influenza

Slagtekalkunvirksomheder:

For hver flok udtages og indsendes senest 3 uger inden dyrene sendes til slagting 10 blodprøver.

7.3. Salmonellakontrol

For kalkuner udtages tidligst 3 uger før slagting 2 par sokkeprøver i hvert hus. Prøverne udtages af ejeren, men fødevareregionen udtager 1 gang årligt prøven i én flok i besætningen.

7.4. Vaccination mod Newcastle Disease

For slagtekalkuner til erhvervsmæssig produktion er der følgende vaccinationsprogram:

1. gang: alder ca. 3 uger, levende vaccine i spray eller drikkevand
2. gang: alder ca. 9 uger, levende vaccine i spray eller drikkevand
3. gang: alder ca. 12 uger, levende vaccine i spray eller drikkevand

Miljø- og Fødevareministeriet